

3. Єрмоленко С.Я., Бибик С.П., Тодор О.Г. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / За ред. С. Я. Єрмоленко – К.: Либідь, 2001.
4. Матвеева Т.В. Учебный словарь: Русский язык, культура речи, стилистика, риторика. – М.: Наука, Флинта, 2003.
5. Сулейменова Э.Д., Шеймерденова Н.Ж. Словарь социолінгвістических терминов. – Алматы: Казак Університеті, 2002. – 170с.
6. Concise Oxford companion to the English language / editor, Tom McArthur; assistant editor, Roshan McArthur. – Oxford; New-York: Oxford University Press, 1996. – 692 p.
7. Dubois J. Diccionario de Lingüística / Vers. española de Inés Ortega y Antonio Domínguez. – 4^a ed. – Madrid: Alianza Editorial S.A., 1994.
8. Skudrzykowa. A., Urban K. Mały słownik terminów z zakresu socjolingwistyki i pragmatyki językowej. – Kraków – Warszawa, 2000. – 169s.

Анотація

У статті аналізується дослідження категорії ідіолект у лінгвістиці. Вивчення проблеми дозволило глибше зрозуміти зміст дефініції ідіолекту, його соціальної природи та специфіки.

Ключові слова: ідіолект, індивідуальний стиль, носії мови.

Abstract

The article analyses the research of the category idiolect in linguistics. The study of the problem let us understand the content of the definition of idiolect, its social nature and peculiarity.

Key words: idiolect, individual style, language speaker

РОЗДІЛ 5

ФІЛОСОФСЬКО-КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 1:174

Б. Л. Гривнак
(м. Івано-Франківськ)

ФІЛОСОФІЯ КОМУНІКАЦІЇ У СУЧАСНОМУ СВІТІ: ТЕОРЕТИКО-СВІТОГЛЯДНИЙ АСПЕКТ

Кінець ХХ- початок ХХІ століть можна з упевненістю назвати епохою великих змін, перетворень та потрясінь. Як вплине цей факт на розвиток людства сьогодні, мабуть, з упевненістю сказати не здатен ніхто. Ми можемо лише констатувати, що на початку ХХІ століття світ є вкрай мінливим та непередбачуваним і процес постійних змін постійно пришвидшується. Людина, не підготовлена належним чином до життя і праці у круговерті постійних суспільних

трансформацій, матиме небагато шансів досягти успіху як у плані професійної реалізації своїх можливостей, так і в плані буття взагалі.

Осягнути усю глибину вищезазначених перетворень, на нашу думку, спроможна найкраще така наука як філософія. Філософія завжди вивчала буття людини та створювала когнітивні моделі, що відбивали досягнення матеріально-духовного освоєння людиною навколишнього світу, а також пізнання людиною себе самої. Її можна вважати комунікаційним засобом нагромадження досвіду людства та передавання його від покоління до покоління [4].

Тотальна глобалізація, нівелювання важливості фізичних кордонів та бурхливий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій викликали суттєві зміни у процесі життєдіяльності людини та сенсі її буття. На думку С. Іщука, це спричинило помітні зрушення у соціально-науковому знанні, внаслідок яких відбулося формування нової, комунікативної парадигми. Науковець зазначає, що якщо двадцяте століття було століттям лінгвістики, то XXI століття, поза всяким сумнівом, можна буде назвати століттям комунікації. У цьому твердженні відображається смілива спроба автора відрефлексувати місце комунікації в культурно-історичному та соціокультурному просторі [2].

Варто зазначити, що протягом всієї своєї історії філософія як наука приділяла значну увагу питанню спілкування, діалогу та комунікації. Ми свідомо наводимо перелік цих понять, хоча у багатьох джерелах їх звикли ототожнювати. На наш погляд, саме термін «комунікація» є тим визначенням, яке найбільш точно відповідає суті цього процесу, тому надалі вживатимемо саме його.

Загалом питання філософського осмислення комунікації досліджували такі вітчизняні і зарубіжні вчені як К. Апель, М. Бахтін, В.Бєбик, В. Вандишев, А. Єрмоленко, В. Ільганаєва, М. Каган, Е. Левінас, М. Мерло-Понті, Н. Моїсєєва, О. Пономарьов, Г. Почепцов, Л. Ситниченко, Ю. Хабермас, О. Холод, О. Чаплигін, Т. Чмут, К. Ясперс.

Варто зазначити, що головною тенденцією сучасного суспільного життяєстановлення глобального соціокультурного простору. Все суспільство втягнене до комунікаційних відносин, де розмиті межі між продуцентами та реципієнтами інформації. Учасниками комунікаційних процесів виступають не тільки окремі особистості чи групи осіб, але й структури державного управління та міжнародні організації [4].

Ми погоджуємося з Н. Моїсєєвою, що фундаментальні узагальнення процесів, які відбуваються в суспільстві, найширше розглядаються у філософії, котра швидко реагує на зміни станів суспільства [3]. Такі процеси стали об'єктами теоретичних узагальнень у філософських дисциплінах: соціальна філософія, філософія менеджменту, філософія спілкування; у теорії соціальних комунікацій; у соціології комунікацій. Свідченням цього були філософські узагальнення становлення інформаційного суспільства всередині ХХст. Нині, на думку науковця, спостерігається так званий медіальний зсув суспільному житті, який вплинув на формування нового філософського напрямку – медіа-філософії [7; 8].

Ми вважаємо, що філософія комунікаційних процесів, тобто філософія комунікації заслуговує на те, щоб бути окремою наукою. Адже комунікація, а особливо комунікація за допомогою інформаційних технологій, а також спілкування в Інтернет, зокрема в соціальних мережах, уже не один рік є, по суті, паралельною

субкультурою із своєю «мережевою» мовою, правилами поведінки та етикетом. Однак, вона має бути галуззю філософських знань зі своєю внутрішньою структурою, яка б відповідала загальній структурі системи філософських наук. Ми можемо спостерігати, що науковий світ до останнього часу доволі консервативно відносився до комунікації як сфери наукових досліджень. Разом з тим, слід відзначити, що Західна філософія звернула увагу на цю сферу ще у другій половині ХХ століття.

Поняття комунікації у філософії, на думку Н.Захарчук, дало можливість по-новому подивитись на проблеми осягнення людини і її співіснування з іншими людьми. Тому у другій половині ХХ століття у філософії відбувся методологічний переворот від «філософії свідомості» до «філософії комунікації» [1; 5]. Науковець зауважує, що філософія прагне застосувати головні ідеї комунікативної теорії в аналізі сфери практичного розуму, етики, у дослідженні інших вимірів людського буття, зокрема способів організації соціального життя або тих чи інших форм соціальної інтеграції. Згідно з комунікативною теорією, по-новому постає проблема значущості міжособистісних зв'язків і міжособистісних комунікацій у контексті формування простору соціальної взаємодії [1; 6].

Комунікативна філософія насамперед досліджує умови успішного співіснування та співбуття людей. К. Апель сформулював вимоги «комунікативного» повороту філософії. Сучасна філософія, з його точки зору, пов'язана з проблематикою мови, її роллю у визначенні та формулюванні пізнання взагалі [1].

Як автономна філософська проблема, тема комунікації постала лише у 80–90-х роках ХХ століття у німецькій комунікативній філософії. Дослідницькі пошуки у цьому питанні спираються на методологічні розробки видатних філософів Ю. Хабермаса та вже згаданого К. Апеля. Дослідження комунікації в межах цієї традиції у вітчизняній історико-філософській науці найповнішою мірою здійснено в працях А. Єрмоленка (в контексті етичної проблематики) та Л. Ситниченко (у контексті загального аналізу феномену комунікації) [2].

Загалом найбільш запеклі суперечки виникають серед науковців щодо питання про те, що, власне, вивчає така галузь філософського знання, як комунікативна філософія, чим її предмет відрізняється від відповідних комунікативних розвідок соціальної психології, соціології, культурної антропології тощо. Ми підтримуємо думку С. Іщука щодо того, що наше майбутнє тісної суттєво пов'язане з комунікацією. І щоб передбачати своє майбутнє, потрібно розуміти, чим є комунікація [2].

Сучасні філософські дослідження стосуються змін у структурі комунікацій. Ці зміни формують новий тип ділової культури, інше уявлення про взаємовідносини людини та суспільства, розуміння міри соціальної відповідальності ділового світу, налагоджування ефективної системи комунікації між різними суспільними групами і владою [2].

На наш погляд, винятково вдалими є висловлювання Є. Мойсєєвої про те, що розвиток інформаційного простору суспільства спочатку визначився як простір вільного обігу соціальної інформації, що нагромаджувалася вже в електронних інформаційних системах (ЕІС). ЕІ Сконвертували раніше сформований інформаційно-когнітивний ресурс суспільства, представлений у системах

документальної комунікації. Соціокультурні процеси пізніше доповнилися новими засобами соціальної взаємодії—мультимедіа, де мова, як основа суспільного спілкування, доповнилася невербальними засобами презентації інформації на базі мультимедійних технологій. Трансформація інформаційного простору у медіа простір склала умови зміни акцентів філософського осмислення спілкування на комунікаційний фактор, який і становить сьогодні новий вектор філософських досліджень [7].

Загалом, можна зробити висновки, що філософія зосереджує увагу на сенсі буття людини та різних аспектах її існування. Однією з найбільш актуальних філософських проблем останнього десятиріччя слід вважати комунікаційні процеси в добу суспільства знань та інформації. Питання комунікації в сучасному суспільстві потрібно досліджувати комплексно, тобто з точки зору різних наук таких як психологія, соціологія, соціальні комунікації, політологія, інформатика, культурологія, політологія та ін. Саме філософія, на нашу думку, здатна досягнути та дослідити всі аспекти цього феномену з точки зору міждисциплінарності. Тому розвиток такої науки як філософія комунікації є лише питанням часу.

Список використаних джерел

1. Захарчук Н. В. Проблема культури та міжкультурної комунікації у філософо-соціологічному аспекті [Електронний ресурс] / Н. В. Захарчук. - Електронні дані (1файл).- Режим доступу: http://novyn.kpi.ua/2008-3/02_Zaharchuk.pdf - Назва з екрану.
2. Ішук С. М. Філософія комунікації: аналіз основних парадигм [Електронний ресурс] / С. М. Ішук. - Електронні дані (1файл).- Режим доступу: <http://www.readera.org/article/filosofia-komunikatsiye-osnovni-paradyehmye-10182396.html> - Назва з екрану.
3. Лук'янець В. С. Світоглядні імплікації науки/В.С.Лук'янець[та ін.]— К.: ПАРАПАН, 2004.—408 с.
4. Моїсєєва Н. Гуманістичний сенс філософії спілкування та її реалізації в комунікаційній практиці [Електронний ресурс] / Н. Моїсєєва. - Електронні дані (1файл).- Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/vkr_2014_2_15.pdf. - Назва з екрану.
5. Нестеренко В. Г. Вступ до філософії: Онтологія людини [Електронний ресурс] / В. Г. Нестеренко. - Електронні дані (1файл).- Режим доступу: <http://thales.iatp.org.ua/> - Назва з екрану.
6. Петрук Н.К. Організація як суспільний феномен: засади соціально-філософського аналізу // Мультиверсум: Філософський альманах.—2004.—№ 43.—С. 45-50.
7. Савчук В.В. Медиафилософия: формирование дисциплины / В. В. Савчук // Медиафилософия. Основные проблемы и понятия / под. ред. В. В. Савчука.— СПб., 2008.—С. 7—39.
8. Фортунатов А.Н. Взаимодействие субъектов социальной коммуникации в медиареальности : автореф. дис. ... д-ра филос. Наук / Фортунатов Антон Николаевич; [Нижегор. гос. архи-тектур.-строит. ун-т]. — Нижний Новгород, 2009.—37с.

Анотація

Стаття присвячена питанню розвитку комунікації та комунікаційних процесів у добу суспільства знань та інформації. Висловлено думку, що саме філософія здатна осягнути та дослідити всі аспекти цього феномену з точки зору міждисциплінарності. Автор переконаний, що розвиток такої науки як філософія комунікації, є лише питанням часу.

Ключові слова: комунікація, комунікативна парадигма, суспільство знань, філософія комунікації.

Abstract

This article is devoted to the issue of communication and communication processes in the society of knowledge and information. Suggested, that the philosophy is able to understand and explore all aspects of this phenomenon in terms of interdisciplinarity. The author is convinced, that the development of such science as philosophy of communication is only a matter of time.

Keywords: communication, communication paradigm, knowledge society, philosophy of communication.

УДК 1:174

В. І. Кудlach
(м.Івано-Франківськ)

СОЦІАЛЬНІ РУХИ У ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Сучасна суспільна реальність розглядається соціально-гуманітарними науками як процес взаємодії, інтеракції, соціальних змін, соціальних рухів, мовно-комунікативних взаємодій, соціальної трансформації та глобалізації. Дослідження сутності та головних засад соціальних рухів допоможе у визначенні відповідності модернізаційних процесів новим об'єктивним потребам, інтересам та цілям сучасного суспільства.

Суспільні відносини між представниками різних соціальних груп, реальні процеси спілкування, механізми взаємовпливів індивідів, міжособові взаємодії дослідили науковці М. Вебер, Т. Парсонс, Дж. Мід, Т. Шибутані, Дж. Хоманс, П. Блау та ін.

Вчені О. Конт, Г. Спенсер, Е. Дюркгейм розглядали соціальну еволюцію як соціальну зміну з певними стадіями розвитку по шляху прогресу, з більшими адаптаційними можливостями, диференціацією свідомості та структурною складністю. П. Сорокін розробив теорію соціокультурної динаміки, І. Ростоу – теорію стадій економічного зростання, Р. Арон – єдиного індустріального суспільства. Д. Белл, З. Бжезинський, А. Турен зміни в постіндустріальному суспільстві пояснювали індустріально-технологічними процесами. Масові соціальні рухи як різновид колективної поведінки вивчали Г. Лебон, Р. Парк, Г. Блюмен, Р. Тернер, Л. Кілліан та ін. Більшість дослідників вважають соціальні рухи спонтанними, аномальними, що виникають на основі страху і ненависті до владних